

המדה של גאון יותר צריך אזהרה למי שהוא בעל מעלה ובעל גדולה שלא יהיה מתגאה בגדולתו, וזה אמרו ו"ל במסכת יומא (כב. ב) אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, שאם תזוז דעתו עליו אומרים לו חזור לאחורך.

וביאור זה כי הפרנס ראוי שיהיה תוך הכלל ולא יהיה נבדל בגאותו מן הכלל, שאם הוא בגאותו נבדל מן העם אין עליו משפט הפרנס שהוא שקול כמו כל העם.

ואין הצלחתו כמו שראוי אל הפרנס שכל הצלחתו הוא בשביל הכלל וכאשר הוא מתגאה הוא נבדל מן הכלל, ולכך אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה מאחוריו ואז לא יתגאה ואינו נבדל מן הכלל.

ובפ"ג דתענית (כ. א) תנו רבנן לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארו, מעשה שבא ר' אלעזר בן ר' שמעון ממגדל גדר מבית רבו והיה רוכב על החמור ומטייל על שפת הנהר ושפח שמחה גדולה, והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה, נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר אמר ליה שלום עליך רבי ולא החזיר לו, אמר ליה ריקה כמה מכוער אותו האיש שמא כל בני עירך מכוערין כמותך, אמר ליה איני יודע אלא לך ואמור לאומן שעשאני ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית כו', היה מטייל לאחוריו עד שהגיע לעירו יצאו בני עירו לקראתו והיו אומרים לו שלום עליך רבי רבי מורי מורי, אמר להם למי אתם קורים רבי רבי אמרו לו לזה שמטייל אחריך, אמר להם אם זה רבי אל ירבה כמותו בישראל אמרו לו מפני מה אמר להם כך וכך עשה לי, אמרו לו אף על פי כן מחול לו שאדם גדול הוא בתורה, אמר להם בשבילכם הריני מוחל לו ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן, מיד נכנס ר' אלעזר בן ר' שמעון ודרש לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארו, ע"כ.

וחשם הזה ממגדל גדר לא מצינו בשום מקום ומה כא לאשמועינן בזה שבא ממגדל גדר, בודאי אם היה המקום הזה מיוחד בתורה יותר מן שאר מקום יש לומר דבשביל כך זכר המקום אבל לא מצאנו זה במקום אחר. לכך נראה שבא לומר כי לא היה חס וחלילה חטא בצדיק הזה שילבש חס וחלילה גאון, רק שהתורה היא למעלה למעלה על הכל כמו המגדל לכן יש בתלמיד חכם קצת גאון, ולפיכך אמרו בפ"ק דטוטה

(ה. א) שצריך שיהיה בתלמיד חכם אחד משמונה בשמינית.

ונראה כי מה שאמר אחד משמונה בשמינית דוקא הוא שמונה, וזה כנגד התורה בעצמה שיש לה מדריגה שמינית שהיא על העולם שנברא בשבעת ימי בראשית, ודבר זה בארנו בכמה מקומות כי התורה נתשבת שמינית, ולכך יסד דוד המלך ע"ה מזמור אשרי תמימי דרך (תהלים פרק קיט) שהוסד על התורה בשמונה אלפ"א בית"א, ודבר זה בארנו במקום אחר.

ומפני מעלתו ומדריגה זאת אמר שראוי שיהיה לבעל התורה חלק אחד משמונה בשמינית, אבל לא חלק אחד משמונה שזה נחשב גאון לגמרי. ואמר שם ומעטרא ליה כסאסאה לשבלתא, ורצה לומר כי שאר גאון לאדם אינה מעטרא ליה ואדרבא גאות אדם תשפילנו ושפל רוח יתמוך כבוד כדלעיל, אבל זה מעטרא ליה שנותנת לו כבוד כסאסאה לשבלתא שיש עליה שערות דקות מאוד, וכאשר הגאון הזאת דבר קטן ודק כמו שער לשבולת הוא נאה. ואע"ג דמסיק שם לא מניה ולא מקצתיה מכל מקום שמעינן מזה כי הגאון הוא על בעל תורה בטבע וכל זה מצד הגדולה והמעלה שיש לתורה, ולכך אמר שבא ממגדל גדר, שנקראת התורה בשם זה כי יש בתורה המעלה העליונה שנרמו בשם מגדל שהוא גבוה למעלה, והתורה היא נבדלת מכל העולם כמו הגדר הזה שהוא נבדל מן רשות הרבים, ומפני כך בעל התורה יש בו קצת גאון שרואה עצמו גם כן גבוה ונבדל משאר הבריות.

וד' אלעזר בשביל שלא היה נזהר ונשמר מאד מן הגאון בא אל דבר הזה שאמר כמה מכוער אדם זה, והיה מבזה הבריאה שהיא מן ה' יתברך ודבר זה אין ראוי לגדול בתורה כמו שהיה ר' אלעזר בעל תורה, כי אם היה נולד חסר עיץ ממעי אמו כיון שאין זה כדרך עולם ובריאות ה' יתברך היא

בשלימות אין לומר על זה לך לאותו שעשאני ואמור אליו למה עשה אותי כך כי אין זה מעשה אומן, אבל זה שלא היה בו מום זה בודאי מעשה אומן כי כך היא הבריאה בעצמה.

ופירש"י כי זה האדם שנודמן לו היה אליהו עשה לו אליהו ז"ל דבר זה אליו שיע שחטא, וכמו שאמר אחר כך אליו ובלבד שלא ירגיל לעשות כן. וכאשר ידע שחטא אמר לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארו, ויחזר הו' ליה לדרוש הו' שפל רוח בפני כל האדם, אבל הפירוש כי הגיע לזאת המדה בשביל מדריגה ומעלת התורה, ועל זה אמר שהתלמיד חכם אשר עלה למעלת התורה יהיה רך כמו קנה כי הקנה כאשר עולה מעלה כל עוד שעלה כופף ראשו, והו' בשביל שהוא רך כופף את קומתו, והאזי הוא הפך זה מפני שהוא קשה כל עוד שהוא מתעלה הוא זקוף ואינו כפוף, ודברים אלו מבוארים.